

דף ה.

אלא נפקא ליה מראשו דהך תנא, דתניא ראשו

מה ת"ל לפי שנאמר תער לא יעבור על ראשו, שומע אני אף מצורע בן זכו'.

- א] ס"ד למילף עדל"ת מהא דמצות תגלחת מצורע דוחה לאיסור גילוח דנזיר. יש מבוכה אי איסורי נזיר מקרי אינו שוה בכל.
- א. רש"י כתב דאיסור נזיר מקרי לאו שאינו שוה בכל, ומ"מ אם אינו ענין ללאו שאינו שוה דכבר נפקא לן מזקנו דאיך תנא, תנאו לענין לאו השוה בכל. ומבואר דאיסורי נזיר מקרי אינו שוה בכל, משום דהם רק נוהגין בנזיר.
- ב. והמפרשים תמחו על רש"י מסוגיא מפורשת בנזיר (דף נח.) דמבואר דנזיר הוי שוה בכל, ובמהרש"א הוסיף להקשות דנזירות נוהג גם בנשים ומהכ"ת נימא דהוי אינו שוה בכל, וכתב דהוי ט"ס ברש"י, וכ"כ בתוס' הרא"ש, ובמהרש"ל כתב ליישב כוונתו ע"ש.
- ג. ובשו"ת אבני מילואים (סי' כ"ב) הביא מתוס' בנזיר (דף מא.): דהוי מחלוקת הסוגיות אי נזיר מקרי לאו השוה בכל או לא. וצ"ב במאי פליגי ומהכ"ת שיהא אינו שוה בכל.
- ד. ובאבני מילואים (שם) ביאר דדבר זה תלוי במה שנחלקו האחרונים בגדר איסורי נזירות, שדעת מהר"י בן לב דנזירות הוי איסור חפצא שאוסר עליו יין, ולמהר"י באסאן הוא דומה לאיסור גברא שאוסר פיו מלשתות יין ושערו לתגלחת, ודעת מהר"ט דאינו לא איסור חפצא ולא איסור גברא אלא שהוא מקבל על עצמו הוספת קדושת נזירות והוא שם תואר עליו, ואסרה תורה יין ותגלחת למין גברא כזה, והוא כמו כהן גדול שיש לו איסורים שונים מחמת גודל קדושתו.
- ה. ועפ"י ביאר האבני"מ דאי נזירות דמיא לנדר [שאוסר החפצא או הגברא] אז הוי שוה בכל, דכל אדם מוזהר שלא לעבור על דיבורו, וגם מי שאינו נזיר מוזהר לשמוע לאמרי פיו, אבל אי האדם רק מקבל חלות קדושת נזירות, ואח"כ חלים האיסורים והם איסורי תורה א"כ הך איסורים נאמר רק 'לנזיר' ושפיר מקרי אינו שוה בכל, ובזה פליגי הסוגיות.

איכא למיפרך מה לנזיר מצורע שכן ישנו בשאלה, דאי לא תימא הכי הא

דקיימא לן דאין עשה דוחה לא תעשה ועשה ליגמר מנזיר זכו'.

ב] מבואר דיתכן לצדד דעשה דוחה ל"ת ועשה, ותמוה נימא מאי אולמיה האי מהאי, וגם יל"ע בגדר דאין עשה דוחה ל"ת ועשה. ונחלקו הראשונים בכמה דינים הנוגע לזה.

- א. בקובץ הערות (סי' י"ח אות ד') הקשה איך יש צד דעשה דוחה ל"ת ועשה, הא נהי נמי דעשה יש לה כח לדחות עשה ול"ת אבל הרי פשיטא דגם העשה שעם הל"ת יש לה הכח הזה וא"כ גם היא תדחה את העשה שכנגדה. ות"י דהכלל הוא ד'מצוה דוחה איסור', והא דהוי מענינא שיהא עשה דוחה ל"ת ועשה הוא במין עשה שהוא איסור עשה דאז הציווי לעשות דוחה האיסור, ולפ"י צ"ל דגדל פרע דנזיר הוי איסור עשה מלגלח ולא מצות עשה [ועין בהגר"ח להלן משי"כ בזה].
- ב. תוס' בחולין (דף קמא. ד"ה לא) הביאו בשם הריב"א בדינא דאין עשה דוחה ל"ת ועשה דהלאו שפיר נדחה ע"י העשה ואין לוקין עליו, ורק דהעשה אינו נדחה, ונשאר כעשה בהדי עשה. ונמצא דאם עבר על הל"ת ועשה אינו לוקה דהלאו נדחה.
- ג. אולם תוס' בקידושין (דף לד. ד"ה מעקה) הביאו מר' יוסף מארץ ישראל דבלאו ועשה גם הלאו נעשה אלים, ולכן אין העשה דוחה אותה וגם כשליכא עשה [כגון בנשים דפטורות ממצות שהזמן גרמא מ"מ לא נימא עדל"ת דהלאו חמיר, ואין העשה דוחה].
- ד. ורש"י (דף כ. ד"ה קפסיק) כתב דבאלמנה לכה"ג הוי 'תרתיה לגרעו' לאו דאלמנה ואיסור עשה דבעולה לכה"ג. ומשמע דע"י התרתיה ליכא דחיה, והם ע"י שניהם יחד, וזהו שיטה שלישית דהא ליכא דחיה כלל, אבל אינו מחמת הלאו.
- ה. ונמצא ג' שיטות בדינא דאין עשה דוחה ל"ת ועשה, דלהריב"א הלאו נדחה ורק דהעשה עומד נגדו, ולתוס' בקידושין גם הלאו חמיר וליכא דחיה אפילו מצד הל"ת עצמו, ולרש"י אין העשה יכול לדחות שניהם יחד.

ג] הגמ' פי' דא"א למילף מנזיר משום דאיכא פירכא 'דישנו בשאלה'. ותמוה על הרמב"ם שכתב טעמא דנפשיה דלא כסוגיין.

- א. הרמב"ם בהל' נזירות (פ"ז ה"ט"ו) כתב דהטעם דמצות תגלחת מצורע דחי לנזירות משום דליכא עשה בימי צרעתו וז"ל מפני שכבר נטמא הנזיר בצרעת וימי חלוטו אין עולין לו כמו שבארנו והרי אינו קדוש בהן ובטל העשה מאליו ולא

נשאר אלא ליית שהוא תער לא יעבור על ראשו ולפיכך בא עשה של תגלחת הצרעת ודחה אותו עכ"ל. ותמוה כמו שהשיג עליו הראב"ד מסוגיין דמפורש טעם אחרת דישנו בשאלה והיינו דאיסורי נזיר קילי.

- ב. בשו"ת אבני מילואים (סי' כ"ב) כתב ליישב עפ"י מה שנתבאר (ולעיל) דנחלקו הסוגיות אי נזירות מקרי שוה בכל, דביאר דתלוי בגדר איסורי הנזירות, דאי הוי כנדר הוי שוה בכל דכל אדם מוזהר לקיים דיבורו, משא"כ אי הוי שם תואר של נזיר, אז התורה ציוה רק לאדם שהוא 'נזיר' באיסורים אלו ולא מקרי שוה בכל דלא נאמר דברים אלו אלא לנזירים.
- ג. ועפ"י הוסיף דגם הקולא 'דישנו בשאלה' תלוי בהנ"ל, דאי נימא דאיסור נזיר הוי איסור תורה דרמיא עליו מצד קדושתו אז הך איסור אינו בשאלה, דכל זמן שלא נשאל על נזירותו הרי נאסר בה כחלב ודם ועצם האיסור אין בו שאלה, ורק שבידו לעקור כל נזירותו אבל כשהוא נזיר אינו בידו לשאול על גוף האיסור, משא"כ אי הוי כנדר אז האיסור עצמו ישנו בשאלה. ונתיישב הרמב"ם דפסק דהסוגיא דהוי שם תואר ואז לית ביה מעלת ישנו בשאלה.
- ד. בחידושי הגר"ח (כאן) תי' דבעשה של קדוש יהיה גדל פרע שער ראשו איכא ב' דינים, א' איסור עשה דנזיר שגילח ראשו עבר על העשה של קדוש יהיה, ב' מצות עשה דאם מגדל שער ראשו הוא מקיים מצות עשה דקדוש יהיה. והעיר דלגבי דין השני דיש מצוה בקום ועשה לגדל פרע, הרי ע"ז ל"ש דחיה כלל דאין עשה דוחה מצות עשה, ורק איסור עשה הוי מענינא שיהא העשה דוחה מה שנצטוה שלא לעשות.
- ה. ועפ"י הנ"ל ביאר הגר"ח דנצרך ב' הסברות דהיינו של הגמ' ושל הרמב"ם, דסברת הגמ' הוא לגבי האיסור עשה דחיה שייך לדחות האיסור עשה כיון דקילי דישנו בשאלה. אבל קיום עשה דגדל פרע אינו מענינא של דחיה באיסורין, ולזה הוצרך הרמב"ם לפרש דבימי צרעתו ליכא מצוה כלל, אולם האיסור נשאר ולזה שפיר הוצרכו לישנו בשאלה ודו"ק.

דף ה: שעטנזו ל"ל ש"מ לאפנויי, ואכתי מיבעי ליה עד שיהא שוע טווי ונוז וכו'.

ד] פלוגתת הראשונים בכוונת הגמ' דכלאים צריך שוע טווי ונוז.

- א. רש"י כתב דמה"ת אינו חייב עד שיהא הצמר והפשתן מתוקן יחד היטב במסרק. ומשמע דדין שעטנז קאי על החיבור שיהיו מערובין בג' אופנים של שוע וטווי ונוז.
- ב. התוס' וכמה ראשונים חלקו ע"ז ופי' דדרשא דשעטנז קאי על צמר ועל הפשתן כל אחד לבדו, שיהיו נעשין באופן שוע טווי ונוז, ואח"כ אם חיברן יחד הוי כלאים ובאופן החיבור לא דיברו כאן כלל, אלא נלמד מיחדיו דשתי תכיפות חיבור או אריגה הוי חיבור כמבואר במתני' דכלאים.
- ג. ותמהו על רש"י דא"כ כלאים בציצית דשרא רחמנא היכי משכחת לה, הא צריך תכלת של צמר לבדו [ועוד קושיות].
- ד. הערוך לנר תי' [וכדבריו במאירי והראב"ד] דמצינו חיבור של 'שתי תכיפות' ולהטור דוקא עם קשר של קיימא וא"כ הך קשר עדיפא מאריג כיון דלא ינתקו לעולם, ולכן חיבור של הקשר הוא כמו שוע טווי ונוז, ורק כשאין קשורין יחד צריך כל הג'. והנך ב' דינים נלמדו מ'שעטנזו' ו'מיחדיו'. ובה תי' כלאים ציצית, דציצית הנעשה עם התכלת בקשר הוי כלאים.
- ה. בחידושי הגר"ח (על הש"ס, נדה סא:) תי' דיש שני דינים בכלאי בגדים, א' איסור לבישת צמר ופשתים יחדיו ואין הבגד עצמו נאסר באיסור הנאה, אלא דאסור ללבוש צמר ופשתים, ב' היכי דנתערבו הצמר והפשתים יחד לגמרי דעצם הבגד נעשית חפצא דאיסורא, [ובחי' ר' שמואל (סי' ה' אות ג')] הביא נפ"מ בציור של הירושלמי בבגד שמקצתו שהוא לבוש בו אינו שעטנז והחלק של שטענו נגדר על הארץ, דמצד איסור לבישת צמר ופשתים הרי אינו לובש שניהם, אבל בשוע וטווי ונוז דהחפצא נעשית שעטנז נאסר בלא"ה].
- ו. ועפ"י אמר הגר"ח דנתחדש מציאות דבגד שעטנז דהוי חפצא דתערובות, ונפ"מ דהיכי דאבד חוט של פשתן ל"ש ביטול ברוב כיון דכל איסורו הוא תערובות שני המינים, משא"כ באיסור לבישה שנאסר ללבוש הנך ב' מינים אז שייך דין ביטול ברוב. ועפ"י תי' שיטת רש"י דשוע וטווי ונוז הוא רק בתנאי בדין א' של שעטנז שיהא חפצא של שעטנז. אבל בדין הב' דאסור ללבוש צמר ופשתים יחדיו א"צ שוע וטווי יחד, וא"כ משכחת לה איסורא דכלאים בציצית ככה"ג. [וצע"ק דנמצא דכל הדין דשוע וטווי ונוז רק נוגע בביטול ברוב, או בנררין על הקרקע, וכנראה הראשונים לא נחתו לזה].
- ז. במזרחי (קדושים י"ט י"ט) כתב כעין מושיג של הגר"ח בנוסח אחר, דיש שני עניני שעטנז חלוקין בעיקרן ובסודם, א' שיש צמר ופשתים כל אחד מבורר לעצמו והוא מחברן יחד ע"י שתי תכיפות או ע"י אריגה, ב' ויש עוד אופן דעושה בגד משני מינים המערב מצמר ופשתים ואין חוטי הצמר ופשתים ניכרים, ויש גריעותא דנתבטל קצת חשיבותן, ולכן צריך ככה"ג שיהיו מחוברין יחד מתחילת עבודתן ע"י סירוק וטווי ואריגה. משא"כ בבגד של צמר ופשתים שעירובן הוי כלאים אף בלא"ה.